การอนุรักษ์สืบสานการดีดซึงในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย*

Sung Playing Conservation and Inheritance in the Upper Northern Region of Thailand

[1]ขรรค์เพชร คำสัตย์ และ คมกริช การินทร์

[1]Khanpetch Khumsat and Khomkrich Karin

[1]วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1]College of Music, Mahasarakham University, Thailand.

[1]Corresponding Author's Email: sax-piano@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์สืบสานการดีดซึงในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเรียนการสอนการดีดซึง ในภาคเหนือของประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการถ่ายทอด การดีดซึงล้านนา บุคลากรผู้ให้ข้อมูล คือ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน จังหวัดละ 2 คน รวม 16 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือก

ผลการวิจัยพบว่า บทเพลงที่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ในการถ่ายทอดการดีดซึงมี 46 เพลง เพลงที่มีค่าความถี่มากที่สุดใน 10 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ปุ๊มเป้ง 2) ล่องแม่ปิง 3) ฤๅษีหลงถ้ำ 4) ปราสาทไหว 5) ซอพม่า 6) สร้อยเวียงพิงค์ 7) ซออื่อ 8) กุหลาบเชียงใหม่ 9) หมู่เฮาจาวเหนือ และ 10) ปั่นฝ้าย ครูใช้ซึงลูกสามและลูกสี่ในการถ่ายทอด โดยเทคนิคการเตรียมการสอนผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด ควรมีพิธีไหว้ครูหรือพิธีฝากตัวเป็นศิษย์ การสอนควรปรับพื้นฐานในการอ่านโน้ตไทย การฝึกดีดซึงเพลงแรกมีความสำคัญมากต้องทำให้ผู้เรียนดีดเป็นอย่างถูกต้อง ครูจะทำหน้าที่ประเมินผลตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มทำการสอน โดยใช้วิธีการสังเกตและการฟัง ใน 2 ด้าน ได้แก่ ความถูกต้องของบทเพลงทั้งด้านทำนองและจังหวะ และความไพเราะอารมณ์ของบทเพลง

คำสำคัญ: การอนุรักษ์สืบสาน; การดีดซึง; ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

Abstract

The research article entitled "Sung playing conservation and inheritance in the upper Northern region of Thailand" is a part of the research on The Development of Sung Playing Instruction Handbook in the Northern Thailand. The study applied qualitative research with

* Received April 5, 2020; Revised May 12, 2020; Accepted May 16, 2020

the objectives to study performance craft transmission of the Lanna Sung with 16 local wisdom teachers from the upper Northern part of Thailand as the respondents to this research. Two respondents apiece were from 8 provinces of Chiang Mai, Lamphun, Lampang, Chiang Rai, Phayao, Phrae, Nan, and Mae Hong Son through selection.

The results of the research showed 46 most played songs in the performance craft transmission by the local wisdom teachers. Of these songs, the top 10 highest frequencies were: 1) Pum Peng Song, 2) Long Mae Ping Song, 3) Ruesi Long Tham Song, 4) Prasat Wai Song, 5) So Phma Song, 6) Soi Wiang Phing Song, 7) So-Ue Song, 8) Kularb Chiang Mai Song, 9) Moo Hao Chao Nuea Song, and 10) Pan Fai Song. A Sung Look Saam and a Sung Look See are preferred by the local wisdom teachers in teaching. The pedagogical preparation is the most important one with the traditional teacher worship ceremony or the disciple ceremony. Teaching practice should start from the basic principles of correct Thai note reading. The first song practice for Sung playing is of great importance focusing on the learner's correct performance. Teachers are responsible for lesson assessment from the start throughout the learning process using observing and hearing the accuracy of both the melody and the rhythm, and the melodious mood of the song.

Keyword: Conservation and Inheritance; Sung playing; Upper Northern region of Thailand

บทนำ

ล้านนาหมายถึงดินแดน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน คือ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน (Ongsakul, 2014) ภาคเหนือของประเทศไทยหรือล้านนาเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่มาแต่อดีต ทั้งในยุคก่อนประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ (Valipodom, 2002) โดยเฉพาะวัฒนธรรม ดนตรีพื้นเมืองล้านนา เป็นดนตรีที่แสดงออกเด่นชัด มีรูปแบบการเล่นการประสมวงตลอดจนสุนทรียในความไพเราะของท่วงทำนองและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของดนตรีพื้นเมืองล้านนา (Theerasilapa, and Pinthong, 1992) ที่ได้มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณ แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ในวัฒนธรรมความก้าวหน้าทางศิลปะด้านดนตรี อันเป็นมรดกของภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า ที่บรรพบุรุษได้สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สื่อสะท้อนวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้นๆ เพื่อบรรยายอารมณ์ความรู้สึก และสภาพของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ออกมาเป็นเสียงดนตรีโดยใช้ความสั้นยาวของจังหวะและการร้อยเรียงเสียงสูงต่ำเพื่อแสดงให้เห็นภาพพจน์ตามจินตนาการ ของผู้ประพันธ์ เมื่อผลงานดนตรีได้รับการตอบรับจากสังคม จึงเกิดการถ่ายทอดบทเพลงต่อๆ กันไป และเกิดเป็นวัฒนธรรมว่าด้วยการสืบทอดความรู้ในเรื่องดนตรีนี้อย่างเป็นระบบ (Sumrongthong, 2009)

การถ่ายทอดดนตรีพื้นเมืองล้านนา มีการจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้เกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้ คือ เกิดจากกลุ่มครูศิลปินผู้เรียนอาจเรียนเป็นเครือญาติหรือลูกศิษย์ที่มีความสนใจ ศึกษาเรียนรู้โดยการเข้าร่วมคณะออกแสดงงานต่างๆ ในชุมชนอาศัยความคุ้นเคยฝึกหัด เล่น เรียน จนเกิดความเคยชิน เมื่อมีความชำนาญก็เป็นนักดนตรีสืบต่อกันมา (Songned, 2002) มีรูปแบบเฉพาะที่เรียกกันว่า “มุขปาฐะ” (oral tradition) เป็นรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม ครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ศิษย์จะมีหน้าที่จดจำและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง โดยมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้ศิษย์เป็นคนดี ซึ่งครูแต่ละคนจะมีรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่ไม่เหมือนกัน

การดีดซึง จัดเป็นความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาที่มีรูปแบบการถ่ายทอดเป็นแบบดั้งเดิม ในปัจจุบันการถ่ายทอดดนตรีเมืองล้านนา เป็นเพียงดนตรีพื้นเมืองล้านนาของไทย ผู้ที่ยังอนุรักษ์และสืบสานไว้เป็นเพียงบุคคลที่เป็นไม้ใกล้ฝั่ง ตราบใดที่คนรุ่นใหม่ยังหันไปนิยมดนตรีนอกวัฒนธรรมหรือดนตรีตะวันตก ดนตรีล้านนาก็คงสูญสิ้นในอนาคต (Leosiripong, 2001) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonanont (2011) การศึกษาสภาพปัญหาดนตรีล้านนา ในเขตวัฒนธรรมน่าน พบว่า ดนตรีล้านนาในเขตวัฒนธรรมน่าน ใกล้สูญหายโดยเฉพาะแก่นแท้ของสาระภูมิปัญญา ปัจจุบันผู้ที่ยังอนุรักษ์และรักษาไว้เป็นเพียงกลุ่มศิลปิน ที่อยู่ในวัยสูงอายุ เยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่สนใจในดนตรีของตนเองความนิยมในการฟังเพลงของคนรุ่นใหม่ ไม่เหมือนสมัยก่อน คือ คนรุ่นใหม่ไม่นิยมฟังบทเพลงที่มีความยืดยาว ทำให้ดนตรีตะวันตกเข้ามามีอิทธิพล เผยแพร่เข้ามาในกลุ่มประเทศตะวันออก โดยไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ ดังนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมอย่างจริงจัง เพื่อให้เยาวชนไทยได้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของดนตรีพื้นเมืองล้านนาในการดีดซึง เพื่อให้มีความรัก ความซาบซึ้ง หวงแหน และช่วยกันอนุรักษ์สืบสานดนตรีพื้นเมืองล้านนาการดีดซึงให้คงอยู่ต่อไป

การศึกษาของไทยได้มองเห็นความสำคัญของดนตรีพื้นเมืองล้านนา ซึ่งจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในหมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 7 ได้กล่าวไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับ ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และ หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดโครงการเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดนตรีจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะได้กำหนดการเรียนรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบดนตรี แสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกทางดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากลร้องเพลงและเล่นดนตรีในรูปแบบต่างๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรีแสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิงสุนทรียะ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีวัฒนธรรม (Ministry of Education, 2008)

นอกจากนี้รัฐบาลยังให้การสนับสนุนและมีการส่งเสริมให้เรียนดนตรีไทยทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา พล.อ. ธนะศักดิ์ ปฏิมาประกร รองนายกรัฐมนตรี เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (กวช.) ว่า กวช. เห็นชอบให้กระทรวงวัฒนธรรมเริ่มดำเนินการนโยบายส่งเสริมให้เด็กไทยทุกคน เล่นดนตรีไทยเป็น 1 ชนิด ภายใน 5 ปี โดยกระทรวงวัฒนธรรมเตรียมหารือกระทรวงศึกษาธิการในเร็วๆ นี้ เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับ เนื่องจาก วธ. ตั้งเป้าว่าจะเริ่มออกตัวนโยบายนี้ในปีการศึกษา 2560 (Na Mahachai, 2016)

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้งนโยบายของรัฐบาล ให้ความสำคัญกับการนำความรู้ภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในระดับที่สูงมาก มุ่งส่งเสริมให้เด็กไทยทุกคน สามารถเล่นดนตรีไทยเป็นอย่างน้อย 1 ชนิด ซึ่งล้านนาจึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นเครื่องดนตรีสำหรับเด็กไทยในล้านนา โดยนำความรู้การดีดซึงจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่นนำเข้าสู่ระบบการศึกษาในล้านนา

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาการถ่ายทอด การดีดซึงล้านนา ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่เป็นความรู้ภูมิปัญญา โดยมุ่งเน้นการศึกษาข้อมูลจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนไทย บุคคลทั่วไป และสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ที่มีความต้องการนำไปประยุกต์ใช้ รวมทั้งเพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานศิลปะวัฒนธรรมดนตรีพื้นเมืองล้านนาการดีดซึง ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการถ่ายทอด การดีดซึงล้านนา
    1.1 เพื่อศึกษาการลำดับบทเพลงในการถ่ายทอดการดีดซึง
    1.2 เพื่อศึกษาซึงที่ใช้ในการถ่ายทอดการดีดซึง
    1.3 เพื่อศึกษาเทคนิคการเตรียมการสอนและเทคนิคการปฏิบัติการสอน
    1.4 เพื่อศึกษาการวัดและประเมินผลการดีดซึงล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 บุคลากรผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นข้อมูลจากภาคสนามแล้วนำมาวิเคราะห์ เสนอผลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ บุคลากรผู้ให้ข้อมูล คือ บุคลากรนอกระบบการศึกษา ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้ 1) มีประสบการณ์ทางด้านดนตรีพื้นเมืองล้านนาในการดีดซึง มากกว่า 10 ปีขึ้นไป 2) มีภูมิลำเนาที่อยู่ในเขตภาคเหนือตอนบน 10 ปีขึ้นไป 3) มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ซึ่ง บุคลากรผู้ให้ข้อมูลได้มาจากการคัดเลือกของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดในเขต

ภาคเหนือตอนบน ของประเทศไทย 8 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน จังหวัดละ 2 คน รวม 16 คน ดังนี้

1. จังหวัดเชียงใหม่

   1) นายภานุทัต อภิชนาธง 2) นายวิศาลทัศน์ รัตนมงคลเกษม

2. จังหวัดลำพูน

   1) นายอุทิศ มูลย่อง 2) นายวิรัตน์ พรหมนวล

3. จังหวัดลำปาง

   1) นายวรเชษฐ์ ศรีวงศ์พันธ์ 2) นายบุญปั๋น ยอดดี

4. จังหวัดเชียงราย

   1) นายโสพิน เพียรศิลป์ 2) นายนครินทร์ ใจธรรม

5. จังหวัดพะเยา

   1) นายจรัญ ใจยืน 2) นายพัฒนา สุขเกษม

6. จังหวัดแพร่

   1) นายอรุณ ทิพยวงศ์ 2) นายจีรศักดิ์ ธนูมาศ

7. จังหวัดน่าน

   1) นายอรุณศิลป์ ดวงมูล 2) นายอินส่วย มูลทา

8. จังหวัดแม่ฮ่องสอน

   1) นายประเสริฐ เกิดมงคล 2) นายบุญเรือง ปวงคำคง

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 การถ่ายทอด การดีดซึงล้านนา แบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยออกแบบการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ โดยการการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลและศึกษาจากเอกสารตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หลังจากนั้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้อง

1) อาจารย์ ดร.กิจชัย ส่องเนตร ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ดนตรี) โรงเรียนราชานุบาล อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน (สำเร็จการศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต(ดนตรี) ได้รับเชิญเป็นวิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีพื้นเมืองล้านนาของสถาบันทางการศึกษาในระดับต่างๆ)

2) อาจารย์เกษม ดวงงาม ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่าบงท้าวแก่นจันทน์ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย (สำเร็จการศึกษา ครุศาสตรบัณฑิตสาขาดนตรีศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา ในขณะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษายังคงทำหน้าที่เป็นครูสอนดนตรีพื้นเมืองล้านนา และได้รับเชิญเป็นวิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีพื้นเมืองล้านนาของสถาบันทางการศึกษาในระดับต่างๆ)

3) ครูโกวิท สุขประเสริฐ ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม ดนตรีพื้นเมืองล้านนา จังหวัดลำพูน (ปัจจุบันครูยังคงประกอบอาชีพในการสร้างเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนา สอนดนตรีพื้นเมืองล้านนา ครูยังได้รับ

เชิญเป็นวิทยากรทางด้านดนตรีพื้นเมืองล้านนาของสถาบันทางการศึกษาในระดับต่างๆ และยังมีผู้ที่ศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท เรื่อง ลักษณะและระบบเสียงสะล้อ ซึง กรณีศึกษา ครูโกวิท สุขประเสริฐ)

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อประสานงานขอความร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนบน ของประเทศไทย 8 จังหวัด เพื่อทำการคัดเลือกบุคลากรผู้ให้ข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในหัวข้อ การถ่ายทอดการดีดซึงล้านนา ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย 8 จังหวัด

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเสนอผลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ เรียงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาลำดับบทเพลงในการถ่ายทอดการดีดซึง

จากการสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน จังหวัดละ 2 คน รวม 16 คน ด้านการเลือกลำดับเพลงในการถ่ายทอด การดีดซึง โดยให้เรียงลำดับจากง่ายไปหายากจำนวน 10 บทเพลง ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละคนมีลำดับบทเพลงที่ใช้ในการถ่ายทอดการดีดซึง มีความแตกต่างกันไป สามารถสรุปหลักการเลือกของครู ได้ดังนี้

1.1 บทเพลงที่มีความเหมาะสมสำหรับการเริ่มต้นฝึกดีดซึงล้านนาในเพลงแรกควรจะเป็นเพลงที่ทุกคนมีความคุ้นเคยกับทำนอง เนื้อร้องของบทเพลง และเป็นบทเพลงที่คนทั่วไปรู้จักเป็นอย่างดี

1.2 บทเพลงที่มีความเหมาะสมสำหรับใช้ในการเริ่มต้นฝึกดีดซึงล้านนาในกลุ่มแรกควรจะเป็น บทเพลงที่อยู่ในบันไดเสียงเพนตาโทนิก (ด ร ม ซ ล)

1.3 บทเพลงที่จะนำมาให้เริ่มฝึกดีดซึงล้านนาอาจจะไม่ใช่เพลงพื้นเมืองล้านนาก็ได้ เป็นบทเพลงที่แต่งขึ้นเองเพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับการฝึกดีดซึงก็ได้

1.4 ในการฝึกดีดซึงควรจะมีบทเพลงที่ง่ายๆ มีความสนุกสนาน นำมาแทรกก่อนที่จะให้ฝึกดีดซึงในบทเพลงที่มีความยากขึ้น

1.5 บทเพลงที่มีระดับเสียงของตัวโน้ตที่ครบทั้ง 7 เสียง ควรจัดให้อยู่ในลำดับที่ต่อจากบทเพลงในระบบ 5 เสียง

1.6 บทเพลงที่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบนเลือกใช้ในการถ่ายทอดฝึกดีดซึงล้านนาจากครู 16 คน มีค่าการกระจายทั้งหมด 46 เพลง ดังนี้

1) เพลงล่องแม่ปิง 2) เพลงสร้อยเวียงพิงค์ 3) เพลงกุหลาบเชียงใหม่ 4) เพลงปุ้มเป้ง
5) เพลงหมู่เฮาจาวเหนือ 6) เพลงปั่นฝ้าย 7) เพลงฤาษีหลงถ้ำ 8) เพลงกล่อมนางนอน
9) เพลงมังกรร่ายรำ 10) เพลงปราสาทไหว 11) เพลงลอยกระทง 12) เพลงซอจะปุ
13) เพลงพระลอเลื่อน 14) เพลงซอพม่า 15) เพลงผีมดกินน้ำมะพร้าว 16) เพลงซออื่อ

17) เพลงละม้าย 18) เพลงพม่ารำขวาน 19) เพลงฝ้ายคำ 20) เพลงลาวลำปางใหญ่
21) เพลงหริภุญชัย 22) เพลงน้อยใจยา 23) เพลงช้าง (พม่าเขว) 24) เพลงเต้ยโขง
25) เพลงล่องน่านใหญ่ 26) เพลงปาก 27) เพลงไก่ดูนก 28) เพลงสร้อยลำปาง
29) เพลงลำปางเล็ก 30) เพลงเสเลเมา 31) เพลงสาวไหม 32) เพลงมนต์รักกาสะลอง
33) เพลงแม่สะเรียง 34) เพลงลาวเลื่อน 35) เพลงแห่หน้อยครับ 36) เพลงมวย
37) เพลงแม่ฟ้าหลวง (หอคำ) 38) เพลงไทลื้อ 39) เพลงลาวเสด็จ 40) เพลงแม่หม้ายก้อม
41) เพลงแม่หม้ายเครือ 42) เพลงดาดน่าน 43) เพลงลับแลง 44) เพลงซอพระลอ
45) เพลงสร้อยสนตัด 46) เพลงล่องน่าน

ตารางที่ 1 บทเพลงพื้นเมืองล้านนาที่มีค่าความถี่มากที่สุด 10 บทเพลง

ลำดับที่	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	
บทเพลง											**รวม**
1. ปุ่มเป้ง	3	3	3	2		1	2				**14**
2. ล่องแม่ปิง	7	1	3		1		1				**13**
3. ฤๅษีหลงถ้ำ			2	4	1	1	2	1	1	1	**13**
4. ปราสาทไหว					2		1	2		6	**11**
5. ซอพม่า		1	1	1	1	3	2	1	1		**11**
6. สร้อยเวียงพิงค์	1	5	1					1	2		**10**
7. ซออื่อ	1		2	1	1		1	3		1	**10**
8. กุหลาบเชียงใหม่	1		2		1	1		1			**6**
9. หมู่เฮาจาวเหนือ			1		2	1	2				**6**
10. ปั่นฝ้าย	1	1		1		2				1	**6**

2. การศึกษาซึงที่ใช้ในการถ่ายทอดการดีดซึง

ซึงล้านนาแบ่งตามการตั้งระดับเสียงมีอยู่ 2 ประเภท คือ ซึงลูกสามและซึงลูกสี่ ซึงทั้ง 2 ประเภทจะมีความแตกต่างกันในด้านการตั้งเสียงสายเปล่าของสายซึง ในด้านการเลือกซึงที่ใช้สำหรับการถ่ายทอดการดีดซึง จากการสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งหมด 16 คน มีครู 2 คน (จังหวัดน่าน) เลือกใช้ซึงลูกสี่เป็นซึงสำหรับฝึกดีดซึงในครั้งแรก เพราะรูปแบบของการตั้งสายของซึงที่สืบทอดต่อกันมาเป็นรูปแบบของซึงลูกสี่ และมีครู 14 คน เลือกใช้ซึงลูกสามเป็นซึงสำหรับฝึกดีดซึงในครั้งแรก สรุปได้ว่าครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีหลักในการเลือกซึงที่ใช้ในการถ่ายทอด ดังนี้

2.1 การตั้งสายของซึง ซึงลูกสามนั้นสายคู่บนจะเป็นเสียง โดต่ำ และสายคู่ล่างจะเป็นเสียง ซอล (คู่ 5) ทำให้การฝึกไล่ระดับเสียงซึงจากเสียงโดต่ำถึงโดสูงเป็นธรรมชาติมากกว่า มีผลทำให้เวลาฝึกดีดซึงจะไม่ฝืนกับความรู้สึกของผู้เรียนมากเกินไป เวลาฝึกดีดซึงล้านนาจะทำให้ผู้ฝึกสามารถฝึกดีดซึงเป็นได้เร็วขึ้น

2.2 เพลงแรกที่ใช้สำหรับการฝึกดีดซึง ในการฝึกดีดซึงครั้งแรกบทเพลงมีความเหมาะสมกับซึงลูกสามมากกว่า ระดับเสียงของบทเพลงจะไม่มีการกระโดดมากเกินไป ทำนองของบทเพลงในตอนเริ่มต้นมีความเหมาะสมกับซึงลูกสามมากกว่า เช่น เพลงล่องแม่ปิง เพลงปุ่มเป้ง เป็นต้น ดังนั้น การฝึกดีดซึงครั้งแรกด้วยซึงลูกสาม จะทำให้ผู้ฝึกดีดซึงเล่นเป็นเร็วขึ้นและมีกำลังใจที่จะฝึกดีดซึงต่อไปให้ถึงระดับสูงได้ดีกว่า

2.3 เมื่อผู้เรียนฝึกดีดซึงลูกสามให้มีความชำนาญแล้วก็จะสามารถดีดซึงลูกสี่ได้เช่นกัน

3. การศึกษาเทคนิคการเตรียมการสอนและเทคนิคการปฏิบัติการสอน

3.1 การศึกษาเทคนิคการเตรียมการสอน

1) ผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด จะต้องมีความต้องการที่จะเรียนดีดซึงล้านนาที่เกิดจากความรู้สึกจริงๆ ควรที่จะเข้ามาคลุกคลีกับวงดนตรีของครูก่อนเวลาไปแสดงควรไปด้วย เพื่อจะทำให้เห็นถึงการประกอบอาชีพทางด้านศิลปินดนตรีพื้นเมืองล้านนา และมีประสบการณ์ในการเล่นดนตรีในสถานการณ์จริง

2) ควรมีพิธีไหว้ครูหรือพิธีฝากตัวเป็นศิษย์ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจ มีความพร้อมทั้งกายและใจที่จะเรียนดีดซึงล้านนา เช่น พิธีกินอ้อน้ำผึ้ง พิธีสักการะครูด้วยกรวยดอกไม้ และการกล่าวคำปฏิญาณตน เป็นต้น

3) ผู้เรียนต้องมีความพร้อมทุกด้านทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจต้องมีความสัมพันธ์กัน สำหรับทางด้านร่างกายผู้ที่จะสามารถเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนาในประเภทต่างๆ ได้ เช่น ผู้ที่ต้องการฝึกดีดซึง กำลังของนิ้วสำหรับกดสายจะต้องมากพอจึงจะสามารถฝึกดีดได้ อายุควรจะอยู่ประมาณ 7- 8 ปีขึ้นไป

4) ผู้สอนควรทำให้นักเรียนมีความรักและศรัทธาในตัวครู เพราะถ้านักเรียนมีความรักและความศรัทธาในตัวครูจะทำให้นักเรียนมีความตั้งใจเรียนขยันหมั่นเพียรและเชื่อฟังคำสั่งสอนของครู

5) ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีพื้นเมืองล้านนาอย่างลึกซึ้ง มีความเป็นครูสามารถจัดลำดับการเรียนการสอนตามการรับรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และโน้ตเพลงที่จะใช้ประกอบการสอนต้องมีความถูกต้องชัดเจน

6) การเรียนดีดซึงผู้เรียนควรจะมีซึงเป็นของตัวเองเพื่อจะได้ทำการฝึกซ้อมได้เองที่บ้านจะทำให้เกิดทักษะในการดีดซึงเป็นได้เร็วขึ้น

7) สถานที่ในการจัดการสอน ครูจะทำการถ่ายทอดทั้งในสถานศึกษาระดับต่างๆ และมีบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในการดีดซึงล้านนามาทำการศึกษารับการถ่ายทอดที่บ้านของครู ซึ่งครูบางท่านได้จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ดนตรีพื้นเมืองล้านนา

3.2 การศึกษาเทคนิคการปฏิบัติการสอน

1) ในการฝึกดีดซึงล้านนาเพลงแรกจะมีความสำคัญมาก ครูจะต้องทำให้ผู้เรียนดีดซึงให้เป็นอย่างถูกต้องโดยเร็วที่สุด เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและหมดกำลังใจในการเรียนดีดซึง

2) ควรให้ผู้เรียนทุกคนปรับพื้นฐานในการอ่านโน้ตไทยให้ถูกต้องตามหลักการของดนตรีไทยโดยเฉพาะในอัตราจังหวะ 2 ชั้น และฝึกดีดซึงตามโน้ตไทยในระดับพื้นฐานก่อนที่จะเริ่มฝึกดีดซึงในเพลงแรก

3) การเริ่มต้นฝึกดีดซึงในขั้นแรก ผู้เรียนจะต้องทำความรู้จักกับซึงโดยการสัมผัสซึง ฝึกจับซึง จับไม้ดีด และท่านั่งให้ถูกต้อง โดยเปรียบเสมือนว่าซึงคือส่วนหนึ่งของร่างกายของเรา

4) ควรแยกกลุ่มผู้เรียนดีดซึงตามความสามารถในการรับรู้ทางด้านดนตรีเพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

5) ควรมีการแนะนำเครื่องดนตรีแต่ละชนิดและสาธิตวิธีการเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนาประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นผู้เรียนมีความอยากรู้ อยากเรียน อยากทดลอง ทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นที่จะฝึกดีดซึงให้เป็น

6) ในการปฏิบัติดีดซึงครูควรปฏิบัติให้ผู้เรียนดูทีละวรรคอย่างช้าๆ แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม เพราะในการเริ่มต้นฝึกดีดซึงล้านนาการเรียนรู้จะเกิดจากการเลียนแบบจากครูผู้สอนก่อน

7) ควรสร้างความความคุ้นเคยกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อดนตรีพื้นเมืองล้านนา

8) เมื่อผู้เรียนสามารถดีดซึงมีความแม่นยำในจังหวะและตัวโน้ตทำนองเพลงแล้ว ควรเริ่มให้ฝึกเล่นเข้ากับเครื่องจังหวะด้วย กลอง ฉิ่ง ฉาบ โดยการตีกลองและฉาบแบบจังหวะพื้นเมือง

9) ควรมีการนั่งสมาธิก่อนที่จะมีการเรียนการสอนดนตรีพื้นเมืองล้านนา เป็นการทำจิตใจให้มีความสงบนิ่งก่อนที่จะเริ่มการฝึก เพราะถ้ามีสมาธิจะทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีการรับรู้ที่ดี

4. การศึกษาการวัดและประเมินผลการดีดซึงล้านนา

ครูจะทำหน้าที่ประเมินผลตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มทำการถ่ายทอดการดีดซึง โดยครูจะใช้วิธีการสังเกตและการฟัง ถ้ามีข้อผิดพลาดผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติดีดซึงได้ในระหว่างการถ่ายทอด ครูจะทำการปรับปรุงแก้ไขให้ทันทีเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งครูจะประเมินผลใน 2 ด้าน ได้แก่

4.1 ด้านความถูกต้องของบทเพลงทั้งด้านทำนองและจังหวะ

4.2 ด้านความไพเราะและอารมณ์ของบทเพลง เมื่อบรรเลงแล้วเสียงซึงที่ออกมาจะต้องเป็นเสียงของซึงล้านนา

องค์ความรู้ใหม่

ลำดับบทเพลงในการถ่ายทอดการดีดซึง เป็นบทเพลงพื้นเมืองล้านนาที่มีค่าความถี่ในการเลือกใช้ถ่ายทอดมากที่สุดใน 10 บทเพลง ได้แก่ 1) ปุ๋มเป้ง 2) ล่องแม่ปิง 3) ฤๅษีหลงถ้ำ 4) ปราสาทไหว 5) ซอพม่า 6) สร้อยเวียงพิงค์ 7) ซออื่อ 8) กุหลาบเชียงใหม่ 9) หมู่เฮาจาวเหนือ 10) ปั่นฝ้าย ซึงที่ใช้ในการถ่ายทอดการดีดซึง ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งหมด 16 คน มีครู 2 คน เลือกใช้ซึงลูกสี่เป็นซึงสำหรับฝึกดีดซึงในครั้งแรก และมีครู 14 คน เลือกใช้ซึงลูกสามเป็นซึงสำหรับฝึกดีดซึงในครั้งแรก จากลำดับบทเพลงในการถ่ายทอดการดีดซึงและซึงที่ใช้ในการถ่ายทอดการดีดซึง และเทคนิคต่างๆ ในการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน สร้างบทเรียนทางด้านดนตรีพื้นเมืองล้านนา และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์สืบสานการดีดซึงในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาลำดับบทเพลงในการถ่ายทอดการดีดซึง

จากการสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน จังหวัดละ 2 คน รวม 16 คน ด้านการเลือกลำดับของบทเพลงในการถ่ายทอดการดีดซึง ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ละคนจะมีลำดับเพลงที่ใช้ในการถ่ายทอดการดีดซึง ลำดับที่ 1-10 มีความแตกต่างกันไปตามแนวความคิดของครูแต่ละคน ซึ่งบทเพลงที่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบนเลือกใช้ในการถ่ายทอดในการฝึกดีดซึงล้านนา มีค่าการกระจายของบทเพลง 46 เพลง

บทเพลงที่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เลือกใช้ในการถ่ายทอดการดีดซึงล้านนา จะให้ความสำคัญกับเพลงแรกมากที่สุด โดยครูจะมุ่งเน้นที่ความคุ้นเคยกับทำนองเพลงเป็นเพลงที่คนส่วนมากรู้จักและมีความชอบในบทเพลงนั้นเพื่อนำมาใช้ในการฝึกดีดเป็นเพลงแรก ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ Sukkasem (2015) กล่าวว่า “ถ้ามีความคุ้นเคยกับทำนองและเป็นเพลงที่ผู้ฝึกดีดมีความชอบ จะทำให้มีแรงกระตุ้นในการฝึกดีดทำให้มีความต้องการที่จะดีดซึงให้เป็นโดยเร็วเพราะมีความชอบในทำนองของบทเพลงพื้นเมืองล้านนาที่ตัวเองรู้จัก” ถ้าผู้ฝึกดีดซึงสามารถดีดเพลงแรกเป็นได้โดยเร็วจะทำให้มีกำลังใจมีแรงกระตุ้นเพื่อที่จะทำการฝึกดีดในบทเพลงลำดับต่อไปและจะทำให้ผู้ฝึกดีดเกิดความรักในการฝึกดีดซึงและเกิดความซาบซึ้งในดนตรีพื้นเมืองล้านนา

บทเพลงที่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเลือกใช้ในการถ่ายทอดฝึกดีดซึงมีทั้งเพลงที่เป็นเพลงพื้นเมืองล้านนา เพลงไทยเดิมของภาคกลาง เพลงไทยพื้นเมืองของภาคอีสาน และเพลงที่ครูแต่งขึ้นเอง (ไก่ดูนก, ปาก) บทเพลงที่มีค่าความถี่ในการเลือกใช้มากที่สุดคือ เพลงปุ่มเป้ง มีครูเลือกใช้มากถึง 14 คน เพลงล่องแม่ปิง และเพลงฤาษีหลงถ้ำ มีครูเลือกใช้ 13 คน เพลงปราสาทไหว เพลงซอพม่า มีครูเลือกใช้ 11 คน เพลงสร้อยเวียงพิงค์ เพลงซออื่อ มีครูเลือกใช้ 10 คน เพลงกุหลาบเชียงใหม่ เพลงหมู่เฮาจาวเหนือ เพลงปั่นฝ้าย มีครูเลือกใช้ 6 คน ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีค่าความถี่ในการเลือกใช้ในการถ่ายทอดของครูมากที่สุดใน 10 ลำดับเพลงแรก ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klinfung (2005) เพลงพื้นเมืองล้านนาที่ครูผู้สอนนิยมนำมาสอนและให้นักเรียนบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีพื้นเมือง วงสะล้อ ซอ ซึง ในโรงเรียนเรียงลำดับมากไปหาน้อย คือ เพลงล่องแม่ปิง เพลงปราสาทไหว เพลงฤาษีหลงถ้ำ เพลงปุ่มเป้ง เพลงเพลงอื่อ เพลงกุหลาบเชียงใหม่ เพลงเตียวดง เพลงซอพม่า เพลงหมู่เฮาจาวเหนือ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทเพลงพื้นเมืองล้านนาที่มีค่าความถี่ในการเลือกใช้มากที่สุดในลำดับ 10 เพลงแรก เป็นบทเพลงที่ได้รับความนิยมในการนำมาถ่ายทอดและใช้ในการบรรเลงทั่วไปของดนตรีพื้นเมืองล้านนา

2. การศึกษาซึงที่ใช้ในการถ่ายทอดการดีดซึง

การเลือกซึงที่ใช้สำหรับการถ่ายทอดการดีดซึง ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งหมด 16 คน มีครู 2 คน (จังหวัดน่าน) เลือกใช้ซึงลูกสี่เป็นซึงสำหรับฝึกดีดซึงในครั้งแรก เนื่องด้วยระบบการตั้งสายของซึงที่สืบทอดกันมาเป็นรูปแบบของซึงลูกสี่ และมีครู 14 คน เลือกซึงลูกสามเป็นซึงสำหรับฝึกดีดซึงในครั้งแรก

ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเลือกซึงลูกสามเป็นซึงที่ควรจะฝึกดีดในครั้งแรกเป็นส่วนมาก ด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ ระบบการตั้งสายของซึงลูกสาม สายคู่บนจะเป็นเสียง โดต่ำ และสายคู่ล่างจะเป็นเสียง ซอล (คู่ 5) ทำให้การฝึกดีดซึงไล่ระดับเสียงจากเสียงโดต่ำถึงโดสูงมีความเป็นธรรมชาติมากกว่า มีผลทำให้เวลาฝึกดีดซึงในเพลงที่เริ่มต้นทำนองของเพลงจะไม่ฝืนกับความรู้สึกของผู้เรียนมากเกินไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ Aphichanathong (2015) กล่าวว่า “บทเพลงพื้นเมืองล้านนาที่ให้ฝึกดีดซึงเป็นเพลงแรกคือเพลงล่องแม่ปิง ทำนองของบทเพลงมีความเหมาะสมที่จะฝึกดีดด้วยซึงลูกสามมากกว่าซึงลูกสี่ และซึงลูกสามและซึงลูกสี่มีวิธีการดีดที่คล้ายคลึงกันมีความแตกต่างกันเฉพาะเรื่องของการตั้งระดับเสียงของสายเท่านั้น ดังนั้น เมื่อฝึกดีดซึงลูกสามจนเกิดความชำนาญแล้ว จะสามารถดีดซึงลูกสี่ได้เช่นกัน”

3. การศึกษาเทคนิคการเตรียมการสอนและเทคนิคการปฏิบัติการสอน

3.1 การศึกษาเทคนิคการเตรียมการสอน

ในด้านการเตรียมการสอนครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จะให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากกว่าทุกๆ ด้าน ทุกอย่างที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการถ่ายทอดการดีดซึงล้านนาเกิดจากความต้องการของผู้เรียนเป็นลำดับที่หนึ่ง ครูจะทำหน้าที่ในการเสริมแรงให้กับผู้ฝึกดีดซึงเพื่อให้มีกำลังใจที่จะฝึกดีดซึงล้านนาด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นแรงเสริมให้กระบวนการถ่ายทอดการดีดซึงมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้เรียนที่วางไว้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ Duangmun (2015) กล่าวว่า “สำหรับผู้ที่ต้องการจะฝึกดีดซึงล้านนาครูจะให้ทำพิธีกินอ้อน้ำผึ้ง เพื่อให้ผู้ที่จะเรียนมีความจำดีขึ้นจะทำให้ฝึกดีดซึงเป็นได้เร็วขึ้น เพราะมีความจำที่ดีขึ้น” ซึ่งจัดเป็นพิธีที่เพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้ที่ต้องการฝึกดีดซึงให้มีกำลังใจที่จะดีดซึง

3.2 การศึกษาเทคนิคการปฏิบัติการสอน

ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมีวิธีการในการปฏิบัติการสอนการดีดซึง เพื่อให้ผู้ฝึกดีดซึงสามารถดีดซึงได้ตามวัตถุประสงค์ ควรมีการนั่งสมาธิก่อนที่จะมีการเริ่มฝึกดีดซึง เพื่อทำจิตใจให้สงบนิ่งก่อนที่จะเริ่มการฝึก เพราะถ้ามีสมาธิจะทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีการรับรู้ที่ดี ควรให้ผู้เรียนทุกคนปรับพื้นฐานในการอ่านโน้ตไทยให้ถูกต้องตามหลักการของดนตรีไทย โดยเฉพาะในอัตราจังหวะ 2 ชั้น และฝึกดีดซึงตามโน้ตไทยในระดับพื้นฐานก่อนที่จะมีการเริ่มฝึกดีดซึงในเพลงแรก เพราะโน้ตไทยเปรียบเสมือนภาษาทางดนตรีที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อบอกจังหวะและทำนองของบทเพลงพื้นเมืองล้านนาต่างๆ ผู้ฝึกดีดซึงจึงจำเป็นที่จะต้องฝึกอ่านโน้ตไทยให้มีความชำนาญเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกดีดซึงล้านนา

การแยกกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถในการรับรู้ทางด้านดนตรีเพื่อความสะดวกสำหรับการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด การฝึกดีดซึงถ้าหากมีผู้เรียนเป็นจำนวนมาก ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น จะทำการแยกกลุ่มตามความสามารถของผู้เรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner (1963) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความพร้อมของผู้เรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ

การเริ่มต้นฝึกดีดซึงในขั้นแรก จะต้องทำความรู้จักกับซึงโดยการสัมผัสซึง ฝึกจับซึง จับไม้ดีด และท่านั่งให้ถูกต้อง เปรียบเสมือนว่าซึงคือส่วนหนึ่งของร่างกายของเรา จึงจะทำให้การฝึกดีดซึงล้านนามีประสิทธิภาพสูงสุด ในการปฏิบัติดีดซึงครูควรปฏิบัติให้ผู้เรียนดูทีละวรรคอย่างช้าๆ แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม เพราะในการเริ่มต้นฝึกดีดซึงการเรียนรู้จะเกิดจากการเลียนแบบจากครูผู้สอนก่อน ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom (1956) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) การพัฒนาทักษะในทางปฏิบัติในการใช้อวัยวะต่างๆ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะประกอบด้วยพฤติกรรมย่อย 5 ระดับ ได้แก่ 1) การรับรู้ เป็นการรับรู้วิธีการปฏิบัติดีดซึงจากครูในบทฝึกรูปแบบต่างๆ เช่น การดีดขึ้น การดีดลง การดีดรัว เป็นต้น 2) กระทำตามแบบ ผู้ฝึกดีดซึงจะต้องทำตามที่ครูแนะนำไว้ ถ้าสามารถทำให้ซึงเปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของร่างกายเราก็จะสามารถปฏิบัติได้โดยเร็วและถูกต้อง 3) การหาความถูกต้อง ในการฝึกดีดซึงผู้ฝึกดีดจะไม่สามารถปฏิบัติตามครูแนะนำไว้ภายในครั้งเดียวในบางเทคนิคการดีดและลีลาที่มีความยากอาจจะใช้เวลาลองผิดลองถูกเพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่ครูแนะนำไว้ 4) การกระทำอย่างต่อเนื่อง ในการฝึกดีดซึงผู้ฝึกจะต้องมีการฝึกซ้อมที่สม่ำเสมอ จนกระทั่งสามารถปฏิบัติดีดซึงได้อย่างชำนาญ 5) การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ ความชำนาญที่เกิดขึ้นจากการฝึกซ้อมปฏิบัติดีดซึงอย่างสม่ำเสมอ จะเป็นแนวทางที่จะทำให้การปฏิบัติดีดซึงในแต่ละบทเพลงสื่อออกมาถึงอารมณ์ความรู้สึกความถูกต้องของบทเพลงอย่างชัดเจน

ควรมีการแนะนำเครื่องดนตรีแต่ละชนิดและสาธิตวิธีการเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนาประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้มีความอยากรู้ อยากเรียน อยากทดลอง ทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นที่จะฝึกดีดซึงให้เป็น ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner (1963) การสร้างแรงจูงใจภายในให้กับผู้ฝึกดีดซึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ฝึกดีดซึงประสบผลสำเร็จในการดีดซึง รวมทั้งการสร้างความคุ้นเคยกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อดนตรีพื้นบ้านล้านนาซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne (1985) เป็นขั้นตอนในการเริ่มต้นของการฝึกดีดซึงโดยการ สร้างความสนใจ (Gaining Attention) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากเป็นการสร้างความสนใจให้กับผู้ที่ต้องการฝึกดีดซึง จะทำให้เกิดแรงจูงใจทั้งภายในของตัวผู้เรียน และแรงจูงใจภายนอกจากความคุ้นเคยกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

4. การศึกษาการวัดและประเมินผลการดีดซึงล้านนา

ครูจะทำหน้าที่ประเมินผลตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มทำการถ่ายทอดการดีดซึง โดยใช้วิธีการสังเกตและการฟัง ถ้ามีข้อผิดพลาดผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติได้ในระหว่างการถ่ายทอดครูจะปรับปรุงแก้ไขให้ทันทีเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งครูจะประเมินผลใน 2 ด้าน ได้แก่

4.1 ความถูกต้องของบทเพลงทั้งด้านทำนองและจังหวะ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความสำคัญมากที่สุดในการฝึกดีดซึง ผู้ฝึกจะต้องมีความชัดเจนในการดีดทำนอง และมีความถูกต้องของจังหวะจึงจะสามารถมีการพัฒนาการดีดซึงต่อไปในระดับสูงขึ้นได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Suttachitt (1997) ได้กล่าวถึงเนื้อหาสาระทางดนตรีว่า องค์ประกอบดนตรี ประกอบด้วย จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปแบบ สีสัน ลักษณะของเสียง ในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้มีเนื้อหาและแนวคิดพื้นฐานซึ่งจำเป็นที่ผู้เรียนด้านดนตรีควรทราบและเข้าใจ เพื่อใช้ในการเรียนรู้ดนตรีในขั้นลึกซึ้งได้ต่อไป

4.2 ความไพเราะและอารมณ์ของบทเพลง เมื่อบรรเลงแล้วเสียงซึงที่ออกมาจะต้องเป็นเสียงของซึงล้านนา ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากผู้ฝึกดีดซึงจะต้องฝึกให้เกิดความชำนาญมากที่สุด จนสามารถดีดได้อย่างเป็นธรรมชาติและสื่อออกมาทางเสียงของซึง อารมณ์ของบทเพลงตรงกับความหมายของเพลงพื้นเมืองล้านนาแต่ละเพลง ซึ่งเป็นการดีดซึงที่มีความซาบซึ้งทางด้านดนตรี ครูภูมิปัญญามักใช้คำว่า “ดีดซึงล้านนาให้เป็นเสียงของซึงล้านนา”

ดังนั้น การถ่ายทอดการดีดซึงล้านนา ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตภาคเหนือตอนบน มีการพัฒนาให้ผู้ฝึกดีดซึงล้านนา มีการเรียนรู้ครบทั้ง 3 ด้าน ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom (1956) ได้จำแนกการเรียนรู้ไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ผู้ฝึกดีดซึงมีความรู้ความเข้าใจทั้งทฤษฎีหลักการอ่านโน้ตไทย การดีดซึงในระดับขั้นพื้นฐาน และความรู้ด้านการปฏิบัติฝึกดีดซึงในเทคนิคลีลาของบทเพลงพื้นเมืองล้านนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการดีดซึงไปสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไป

2. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ผู้ฝึกดีดซึงมีทักษะสามารถดีดซึงล้านนาให้เป็นเสียง ซึงล้านนา ซึ่งแสดงว่าสามารถเข้าถึงความซาบซึ้งทางดนตรีพื้นเมืองล้านนา สามารถถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงพื้นเมืองล้านนาได้ตรงตามความรู้สึกของบทเพลงพื้นเมืองล้านนาในแต่ละเพลง

3. ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ผู้ฝึกดีดซึงที่สามารถดีดเพลงพื้นเมืองล้านนาได้ตรงตามอารมณ์ความรู้สึกของบทเพลง จะทำให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนในวัฒนธรรมการดีดซึงล้านนา ซึ่งความรู้สึกนี้จะเกิดขึ้นหลังจากที่มีความสามารถดีดซึงล้านนาได้แล้ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เราทราบถึงบทเพลงพื้นเมืองล้านนาที่ได้รับความนิยมในการนำมาถ่ายทอดในด้านการดีดซึง และซึงที่มีความเหมาะสมในการฝึกดีดในครั้งแรกคือซึงลูกสาม

1.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านดนตรีพื้นเมืองล้านนา และพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างเป็นเอกสารตำราสำหรับประกอบการเรียนการสอนในการปฏิบัติดนตรีล้านนา ในระดับขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับที่สูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการถ่ายทอดเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนาเครื่องอื่นๆ เช่น สะล้อ การขับซอ และกลองประเภทต่างๆ ของล้านนาด้วย เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานศิลปะวัฒนธรรมดนตรีพื้นเมืองล้านนา ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

References

Aphichanathong, P. (2015). *Interview*. October, 9.

Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of education objectives, handbook I: Cognitive domain*.

New York: David Macay Company Inc.

Boonanont, A. (2011). *Development of Lanna Traditional Music Curriculum of Nan Cultural Zone*. (Doctoral Dissertation). Rajabhat Rajanagarindra University. Chachoengsao.

Bruner, J. S. (1963). *The process of education.* New York: Vintage Books.

Duangmun, A. (2015). *Interview*. October, 15.

Gagne, R.M. (1985). *The conditions of learning.* New York: Holt, Rinehart & Winston.

Klinfung, T. (2005). *The Management of Learning and Teaching the Northern Folk Music Band "Salor Sor Seung" in Primary Schools in Chaehom, Lampang Province*. (Master's Thesis). Lampang Rajabhat University. Lampang.

Leosiripong, P. (2001). *Music Appreciation*. Bangkok: Chong Charoen Printing.

Ministry of Education. (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand Limited.

Na Mahachai, S. (2016). *Thai Child Playing One Thai Musical Instrument Policy*. Retrieved October, 9, 2016 from http://www.nationtv.tv/main/content/378514874/.

Ongsakul, S. (2014). *Lanna History.* (10th ed.). Bangkok: Amarin.

Songned, K. (2002). *Learning Process in Musical Performance of Traditional Music Masters in Amphur Mueang, Nan Province, Thailand*. (Master's Thesis). Graduate School: Mahidol University. Nakhon Pathom.

Sukkasem, P. (2015). *Interview*. December, 7.

Sumrongthong, B. (2009). *"The Rites and Beliefs Associated with the Transmission of Musical Culture in Thailand's Lanna Region" Project*. Bangkok: Faculty of Fine Arts and Applied Arts, Chulalongkorn University.

Suttachitt, N. (1997). *Music activities for teachers.* (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Theerasilapa, Y., & Pinthong, T. (1992). *Lanna Folk Music.* (2nd ed.). Chiang Mai: Klang Wiang Printing.

Valipodom, S. (2002). *Archeology History of Lanna Nation*. Bangkok: Matichon.